

© Ministerstwo Sprawiedliwości, www.ms.gov.pl [Tłumaczenie zostało już opublikowane na oficjalnej stronie Ministerstwa Sprawiedliwości]. Zezwolenie na publikację tego tłumaczenia zostało udzielone przez Ministerstwo Sprawiedliwości wyłącznie w celu zamieszczenia w bazie Trybunału HUDOC. Niniejsze tłumaczenie nie jest dla Trybunału wiążące.

© Ministerstwo Sprawiedliwości, www.ms.gov.pl [Translation already published on the official website of the Polish Ministry of Justice]. Permission to re-publish this translation has been granted by the Polish Ministry of Justice for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC. This translation does not bind the Court.

© Ministerstwo Sprawiedliwości, www.ms.gov.pl [Traduction déjà publiée sur le site Internet officiel du Ministère de la Justice polonais]. L'autorisation de republier cette traduction a été accordée dans le seul but de son inclusion dans la base de données HUDOC de la Cour. La présente traduction ne lie pas la Cour.

Zestawienie – Warunki osadzenia i traktowanie więźniów

Kwiecień 2011 roku

Niniejsze zestawienie nie jest wiążące dla Trybunału i nie ma charakteru wyczerpującego

Warunki osadzenia i traktowanie więźniów

(zob. także Prawa więźniów do ochrony zdrowia)

Cele izolacyjne

[Ilaşcu i in. przeciwko Mołdawii i Rosji \(skarga nr 48787/99\)](#)

8 lipca 2004 roku (Wielka Izba)

Ilie Ilaşcu, ówczesny mołdawski polityk opozycyjny, był przetrzymywany przez 8 lat w ścisłej izolacji w regionie Naddniestrza w Mołdawii, zanim wydany wobec niego wyrok skazujący na karę śmierci za liczne przestępstwa o podłożu terrorystycznym został *de facto* uchylony a on sam zwolniony w 2001 roku. W trakcie oczekiwania na wykonanie kary śmierci nie miał on kontaktu z innymi więźniami, nie otrzymywał informacji z zewnątrz – ponieważ nie pozwolono mu wysyłać ani odbierać listów – oraz nie dysponował prawem do kontaktu z obrońcą ani do regularnych widzeń z rodziną. Jego cela była nieogrzewana, w ramach kary pozbawiano go jedzenia, a prysznic pozwalano mu brać wyjątkowo rzadko. Powyższe warunki oraz brak opieki medycznej miały wpływ na pogorszenie się stanu jego zdrowia

Trybunał stwierdził, że warunki te, jako całość, stanowiły tortury z naruszeniem Artykułu 3 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka (zakaz tortur i niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) przez Rosję. (Trybunał uznał, że w owym czasie mołdawski region Naddniestrza znajdował się pod rzeczywistą władzą lub przynajmniej pod decydującym wpływem władz Rosji).

[Ramirez Sanchez przeciwko Francji \(skarga nr 59450/00\)](#)

4 lipca 2006 roku (Wielka Izba)

Ilich Ramirez Sanchez, międzynarodowy terrorysta, znany jako „Carlos-Szakał”, w następstwie wydania wobec niego wyroku skazującego za przestępstwa o charakterze terrorystycznym, był pozbawiony wolności przez okres ośmiu lat w celi izolacyjnej we

Francji. Został odseparowany od innych więźniów, ale posiadał dostęp do telewizji i prasy oraz dysponował prawem do kontaktów z obrońcą i widzeń z rodziną.

Trybunał nie stwierdził naruszenia Artykułu 3. Uznał, że mając na uwadze w szczególności charakter Pana Ramireza Sancheza i zagrożenie jakie stanowił, warunki w jakich był osadzony nie przekroczyły minimalnego poziomu dolegliwości koniecznego dla stwierdzenia niehumanitarnego lub poniżającego traktowania. Trybunał zwrócił uwagę na fakt, że kilka miesięcy przed wydaniem przez niego wyroku, Francja zaprzestała izolacji skarżącego. Trybunał podzielił jednocześnie obawy Europejskiego Komitetu do Spraw Zapobiegania Torturom oraz Niehumanitarnemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (CPT) dotyczące możliwych długookresowych efektów izolacji pana Ramireza Sancheza oraz podkreślił, że cela izolacyjna, nawet w przypadkach wymagających względnego odosobnienia, nie może być stosowana bez końca. Państwo musi dokonywać okresowych weryfikacji powodów umieszczenia w celi izolacyjnej, uzasadniając każdą decyzję o kontynuacji odosobnienia i monitorować stan psychiczny i fizyczny osadzonego.

Piechowicz przeciwko Polsce (skarga nr 20071/07) i Horych przeciwko Polsce (skarga nr 13621/08)

17 kwietnia 2012 roku

Obie sprawy dotyczą kwestii reżimu panującego w polskich zakładach karnych w odniesieniu do osób o statusie więźnia niebezpiecznego.

W obu przypadkach stwierdzono naruszenie Artykułu 3 (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) oraz Artykułu 8 (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. W sprawie Piechowicz przeciwko Polsce stwierdzono naruszenie Artykułu 5 ust. 3 i ust. 4 (prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego).

Trybunał uznał, w szczególności, że objęcie osadzonych tym reżimem przez okres kilku lat, umieszczenie ich w izolacji, bez zapewnienia odpowiedniej stymulacji na poziomie psychicznym i fizycznym oraz bez sprawdzenia czy istnieją konkretne przyczyny długotrwałego stosowania tego reżimu, nie było niezbędne celem zapewnienia bezpieczeństwa w zakładzie karnym.

Przeludnienie

Mandic i Jovic przeciwko Słowenii (skarga nr 5774/10 i skarga nr 5985/10) oraz Struci i in. przeciwko Słowenii (skarga nr 5903/10, skarga nr 6003/10 i skarga nr 6544/10)

20 października 2011 roku (Izba)

Sprawy dotyczyły warunków panujących w zakładzie karnym w Lublaniu, Słowenia. W trakcie ich pozbawienia wolności skarżący zostali umieszczeni przez kilka miesięcy w celach, w których dostępna im powierzchnia wynosiła 2,7 m² i w których średnia popołudniowa temperatura w sierpniu wynosiła około 28° C. Skarżący musieli spędzać większość czasu w celi.

Trybunał stwierdził naruszenie Artykułu 3 uznając, że ból i trudności jakich doznali skarżący przekroczyły nieunikniony poziom cierpienia związany z pozbawieniem wolności, stanowiły w konsekwencji poniżające traktowanie.

Przymusowe karmienie i przymusowa interwencja medyczna

Nevmerzhitsky przeciwko Ukrainie (skarga nr 54825/00)

5 kwietnia 2005 roku (Izba)

W okresie pomiędzy rokiem 1997 a 2000 Yevgen Nevmerzhitsky spędził dwa lata i dziesięć miesięcy w areszcie tymczasowym, gdzie nabawił się różnych chorób skóry, a stan jego zdrowia uległ znacznemu pogorszeniu. Pięciokrotnie przedłużano wobec niego stosowanie tymczasowego aresztowania, a jego wnioski o zwolnienie nie zostały uwzględnione, pomimo upływu maksymalnie dopuszczalnego przez ustawę okresu

pozbawienia wolności. W trakcie pozbawienia wolności Pan Nevmerzhitsky podejmował kilkakrotnie strajk głodowy i był poddawany przymusowemu karmieniu.

Trybunał stwierdził naruszenie Artykułu 3. Zastosowanie środka w postaci przymusowego karmienia nie może zostać uznane za poniżające traktowanie jeżeli jest on niezbędny do ratowania życia. Jednakże Rząd nie wykazał, że w sprawie Pana Nevmerzhitsky przymusowe karmienie było konieczne z medycznego punktu widzenia. Trybunał stwierdził więc, że środek ten był arbitralny, gwarancje proceduralne nie były przestrzegane w sytuacji świadomej odmowy przyjmowania pożywienia. Ponadto sposób przeprowadzenia przymusowego karmienia z zastosowaniem kajdanek, rozwieracza ust i specjalnej gumowej rurki wprowadzanej do przełyku osiągnął poziom tortur.

Warunki (sanitarne) w celach mieszkalnych

Kalashnikov przeciwko Rosji (skarga nr 47095/99)

15 lipca 2002 roku (Izba)

Valeriy Kalashnikov spędził ponad pięć lat w areszcie tymczasowym, zanim w 2000 roku został oczyszczony z zarzutów malswersacji. Wniósł on skargę na warunki panujące w areszcie, w którym był osadzony. Zarzucił w szczególności, że jego cela była przeludniona - na powierzchni 17 m² przebywało 24 więźniów, że przebywał wśród nałogowych palaczy i w ten sposób został zmuszony do bycia biernym palaczem oraz że nie miał odpowiednich warunków do snu, ponieważ odbiornik telewizyjny i światło w celi nie były nigdy wyłączane, w celi roilo się od karaluchów i mrówek oraz że nabawił się różnych chorób skóry i infekcji grzybiczych na skutek czego stracił paznokcie u stóp i część paznokci u rąk.

Chociaż Trybunał przyjął, że nic nie wskazywało na to, aby doszło do celowego upokorzenia Pana Kalashnikova, uznał, że warunki osadzenia stanowiły poniżające traktowanie sprzeczne z Artykułem 3 Konwencji. Do tego rodzaju ustalenia doszedł po wzięciu pod uwagę, w szczególności znacznego przeludnienia i niehigienicznych warunków oraz ich szkodliwego wpływu na zdrowie i samopoczucie skarżącego, jak również długości okresu osadzenia skarżącego w takich warunkach. W kwestii przeludnienia Trybunał podkreślił, że CPT przyjął powierzchnię 7m² przypadającą na jednego więźnia jako szacunkową i pożądaną wytyczną dla celi mieszkalnej.

Modârcă przeciwko Mołdawii (skarga nr 14437/05)

10 maja 2007 roku (Izba)

W 2005 roku Vladimir Modârcă, cierpiący na osteoporozę, spędził dziewięć miesięcy aresztu tymczasowego w celi o powierzchni 10m² razem z trzema innymi osadzonymi. Dostęp do światła dziennego w celi mieszkalnej był znacząco ograniczony, nie była ona odpowiednio ogrzewana oraz miała słabą cyrkulację powietrza; dostawy prądu i wody były okresowo wstrzymywane. Panu Vladimirowi Modârcă nie zapewniono pościeli oraz odzieży więziennej; stół jadalny znajdował się blisko toalety a codzienne wydatki na żywność były ograniczone do kwoty 0,28 EUR na jednego osadzonego. Po przeprowadzeniu inspekcji w zakładzie karnym we wrześniu 2004 roku, CPT przedstawiła w raporcie, że jedzenie było „odrażające i praktycznie nie nadawało się do spożycia”.

Trybunał stwierdził, że kumulatywny efekt warunków w jakich został osadzony Pan Modârcă oraz czas ich trwania stanowiły naruszenie Artykułu 3 Konwencji.

Florea przeciwko Rumunii (skarga nr 37186/03)

14 września 2010 roku (Izba)

Cierpiący na przewlekłe zapalenie wątroby oraz nadciśnienie tętnicze Gheorghe Florea przebywał w zakładzie karnym w Botasani w Rumuni w latach 2002-2005. Przez około dziewięć miesięcy dzielił celę, w której znajdowało się 35 więziennych pryczy z innymi osadzonymi w liczbie od 110 do 120. W trakcie odbywania kary pozbawienia wolności został umieszczony w celach mieszkalnych z innymi osadzonymi, którzy byli palaczami.

Trybunał uznał, że warunki osadzenia Pana Florea naruszały Artykuł 3 Konwencji. Na Państwie spoczywał obowiązek zagwarantowania, aby więźniowie nie byli narażeni na ból

i uciążliwości o natężeniu przekraczającym nieunikniony poziom cierpienia wynikający z pozbawienia wolności oraz aby ich zdrowie nie było zagrożone.

Pavalache przeciwko Rumunii (skarga nr 38746/03)

18 października 2010 roku (Izba)

Powołując się na Artykuł 3 Konwencji (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) skarżący zarzucił w szczególności, że został osadzony w niewłaściwych warunkach w zakładzie karnym, ponieważ był wystawiony na działanie dymu tytoniowego, a opieka medyczna została mu zapewniona z opóźnieniem.

Trybunał stwierdził naruszenie Artykułu 3 (traktowanie).

Rewizje osobiste osadzonych

Iwańczuk przeciwko Polsce (skarga nr 25196/94)

15 listopada 2001 roku (Izba)

W trakcie stosowania tymczasowego aresztowania, Krzysztof Iwańczuk wystąpił o wydanie pozwolenia na udział w głosowaniu w wyborach parlamentarnych w 1993 roku. Od grupy funkcjonariuszy usłyszał, że aby uzyskać pozwolenie na udział w głosowaniu musi rozebrać się i poddać się kontroli osobistej. Zdjął z siebie ubranie za wyjątkiem bielizny. W tym momencie stał się obiektem drwin ze strony funkcjonariuszy, którzy wymieniali upokarzające uwagi na temat jego ciała i znęcali się nad nim werbalnie. Nakazano mu rozebrać się do naga, ale odmówił. Został następnie odprowadzony do swojej celi nie otrzymując pozwolenia na wzięcie udziału w głosowaniu.

Trybunał stwierdził, że tego rodzaju zachowanie stanowiło poniżające traktowanie naruszające Artykuł 3 Konwencji. Nie istniały przekonujące przesłanki, aby uznać że polecenie rozebrania się do naga przed funkcjonariuszami było konieczne i uzasadnione względami bezpieczeństwa z uwagi na spokojne zachowanie Pana Iwańczuka w czasie odbywania kary pozbawienia wolności, fakt że nie został on oskarżony o popełnienie przestępstw z użyciem przemocy, nie był wcześniej notowany oraz że nic nie wskazywało na to że istnieje obawa, iż może zachowywać się agresywnie.

Chociaż kontrole osobiste w niektórych przypadkach są niezbędne dla zapewnienia bezpieczeństwa i zachowania porządku w zakładach karnych, powinny być przeprowadzane w odpowiedni sposób. Zachowanie zmierzające do wywołanie uczucia upokorzenia i poniżenia, tak jak miało to miejsce w tej sprawie, wskazuje na brak poszanowania ludzkiej godności osadzonego.

Valašinas przeciwko Litwie (skarga nr 44558/98)

24 lipca 2001 roku (Izba)

Podczas odbywania kary pozbawienia wolności za kradzież, posiadanie i sprzedaż broni palnej, Juozasowi Valašinasowi, po odbyciu widzenia z krewnym, wydano polecenie, aby rozebrał się do naga w obecności funkcjonariusza służby więziennej – kobiety, co w jego opinii miało na celu go upokorzyć. Następnie kazano mu przykucnąć a jego organy płciowe oraz żywność otrzymana w czasie odwiedzin zostały skontrolowane przez funkcjonariuszy, którzy nie mieli rękawiczek.

Trybunał stwierdził, że sposób w jaki to konkretne przeszukanie zostało przeprowadzone wskazywał na oczywisty brak szacunku dla osoby Pana Valašinasa i w istocie umniejszał jego godności ludzkiej. Trybunał uznał w konkluzji, że stanowiło to poniżające traktowanie sprzeczne z Artykułem 3 Konwencji.

Frérot przeciwko Francji (skarga nr 70204/01)

12 czerwca 2007 roku (Izba)

Odbywając karę dożywotniego pozbawienia wolności za liczne przestępstwa w tym zabójstwo i napaść w rękę, Maxime Frérot, były członek zbrojnego ruchu skrajnej lewicy, był poddawany regularnie rewizji osobistej za każdym razem kiedy opuszczał salę widzeń zakładu karnego Fresnes, gdzie był osadzony w latach 1994-1996. Kiedy odmówił, został przeniesiony do celi dyscyplinarnej.

Trybunał stwierdził, iż doszło do naruszenia Artykułu 3. Pomimo że Trybunał uznał, iż w przypadku Pana Frérot rewizja osobista była stosowana w celu zapewnienia bezpieczeństwa oraz zapobieżenia działalności przestępczej, był zaskoczony faktem, iż procedura przeszukania różniła się w zależności od zakładu penitencjarnego, w którym przebywał skarżący. Jedynie w zakładzie karnym w Fresnes wymagano od niego, aby poddał się kontroli odbytu, ponieważ istniało domniemanie, iż każdy osadzony opuszczający salę widzeń ukrywa przedmioty lub substancje w najbardziej intymnych częściach ciała. Trybunał przyjął zatem, że osoby te mogły czuć się ofiarami stosowania środków przymusu, w szczególności z uwagi na fakt, że procedura rewizji osobistej została określona w regulaminie i wyposażała dyrektora zakładu karnego w dużą swobodę uznania.

El Shennawy przeciwko Francji (skarga nr 51246/08)

20 stycznia 2011 roku (Izba)

Odbываяc karę pozbawienia wolności za liczne przestępstwa Pan El Shennawy zarzucił w szczególności, że w toku postępowania karnego wszczętego wobec niego był poddawany rewizjom osobistym.

Trybunał stwierdził, że doszło do naruszenia Artykułu 3 Konwencji. Rewizje te nie były należycie uzasadnione pilnymi względami bezpieczeństwa. Pomimo, że miały one miejsce na przestrzeni krótkiego czasu, mogły wywołać u Pana El Shennawy uczucie arbitralności, niższości i niepokoju właściwe dla stopnia upokorzenia wykraczającego poza poziom, który w sposób nieunikniony wywołuje rewizja osobista osadzonych.

Wielokrotne transporty

Khider przeciwko Francji (skarga nr 39364/05)

9 lipca 2009 roku (Izba)

Pan Cyril Khider został zatrzymany w związku z toczącym się przeciwko niemu postępowaniem o liczne przestępstwa, m.in. napad z bronią w rękę, których dopuścił się jako członek zorganizowanej grupy przestępczej. Sformułował on zarzut, że warunki w jakich odbywał karę pozbawienia wolności oraz środki bezpieczeństwa zastosowane wobec niego jako „więźnia wymagającego specjalnego nadzoru”, w szczególności wielokrotne przenoszenie z jednego zakładu penitencjarnego do drugiego, przedłużyły okres osadzenia w celi izolacyjnej i regularnych rewizji osobistych.

Trybunał stwierdził, że doszło do naruszenia Artykułu 3 Konwencji.

Payet przeciwko Francji (skarga nr 19606/08)

20 stycznia 2011 roku (Izba)

Odbываяc karę pozbawienia wolności za zabójstwo Pan Payet zakwestionował warunki swojego osadzenia, częste zmiany cel mieszkalnych oraz zakładów karnych podyktowane względami bezpieczeństwa, jak również kary dyscyplinarne, które były wobec niego stosowane, wiążące się z umieszczeniem go w celach bez dostępu do światła dziennego i odpowiednich warunków sanitarnych.

Trybunał stwierdził, że doszło do naruszenia Artykułu 3 Konwencji z uwagi na złe warunki osadzenia w pawilonie karnym, gdzie Pan Payet został umieszczony (brudne i zniszczone pomieszczenia, występujące zalewanie, brak odpowiedniego oświetlenia do czytania i pisanie). Trybunał nie stwierdził naruszenia Artykułu 3 w związku ze zmianami miejsca osadzenia podyktowanymi względami bezpieczeństwa.

Złe traktowanie

Premininy przeciwko Rosji (skarga nr 44973/04)

10 lutego 2011 roku (Izba)

Sprawa dotyczyła rzekomego złego traktowania osadzonego, podejrzanego o włamanie się do internetowego systemu zabezpieczeń banku, przez współosadzonych i strażników

oraz braku szybkiego rozpatrzenia jego wniosku o zwolnienie.

Trybunał stwierdził, że doszło do naruszenia Artykułu 3 (zakaz niehumanitarnego i poniżającego traktowania), dwóch naruszeń Artykułu 3 (zakaz niehumanitarnego i poniżającego traktowania – brak efektywnego śledztwa) oraz naruszenie Artykułu 5 ust. 4 (prawo do wolności i bezpieczeństwa).

Wyrok pilotażowy

Ananyev i in. przeciwko Rosji (skarga nr 42525/07 i 60800/08)

10 stycznia 2012 roku (Izba)

Sprawa dotyczyła zarzutu podniesionego przez trzech rosyjskich obywateli w związku z niehumanitarnymi i poniżającymi warunkami ich osadzenia w areszcie śledczym w trakcie oczekiwania na rozprawę w postępowaniu karnym wszczętym przeciwko nim.

Trybunał stwierdził, że doszło do naruszenia Artykułu 3 (zakaz niehumanitarnego i poniżającego traktowania) oraz naruszenia Artykułu 13 (prawo do skutecznego środka odwoławczego).

Na mocy artykułu 46 (wykonanie orzeczeń Trybunału), Trybunał zobowiązał rosyjski Rząd do:

- poprawy warunków materialnych osadzenia poprzez obudowę kąpielnicy sanitarnego w celach mieszkalnych;
- usunięcia grubej siatki z okien cel mieszkalnych oraz zwiększenia częstotliwości kąpieli pod prysznicem;
- zmiany obowiązujących ram prawnych, jak również praktyk i zachowań;
- zagwarantowania, że tymczasowe aresztowanie jest środkiem stosowanym jedynie w wypadku absolutnej konieczności;
- ustalenia maksymalnej liczby osadzonych dla każdego aresztu śledczego; oraz
- zapewnienia, że ofiary naruszeń mogą skutecznie wnosić skargi na nieodpowiednie warunki osadzenia oraz że otrzymają właściwe zadośćuczynienie.

W tym celu, rosyjskie władze powinny przedstawić, w porozumieniu z Komitetem Ministrów Rady Europy, w ciągu sześciu miesięcy od dnia, kiedy wyrok stanie się prawomocny, wiążące ramy czasowe dla rozwiązania tych problemów. Władze muszą także przyznać zadośćuczynienie, w tym zawrzeć ugody w trybie przyspieszonym we wszystkich sprawach, w których ofiary naruszeń podniosły zarzut niehumanitarnych i poniżających warunków osadzenia w rosyjskich aresztach śledczych, w ciągu 12 miesięcy od dnia, w którym wyrok stanie się prawomocny (dla spraw, które zostały już zakomunikowane) lub od dnia zakomunikowania sprawy (nowe sprawy).
